

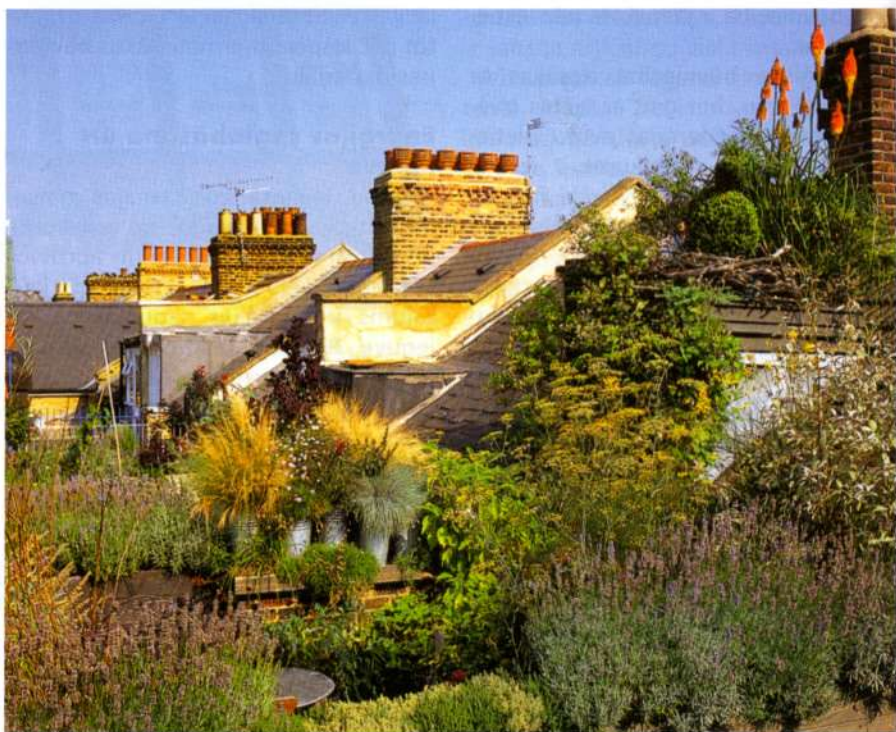
Zaļie jumti ēkām – pievilcīgs un praktisks risinājums

Reprezentabla uzņēmuma jumta terase, motelis ar zaļojošu jumtu lauku ceļa malā, mājīgs daudzdzīvokļu ēkas iekšpagalms otrā vai trešā stāva līmenī ar dobēm un bērnu rotaļu laukumu, dzeltensārts akmeņdārza augu paklājs vai lauku pļava uz industriālas ēkas jumta – to visu var redzēt Eiropā. Turpretī Latvijā zaļie jumti pagaidām ir maz izplatīti.

Teksts: Austris Kalmiņš
Foto: no «būvēt» arhīva

Ko spēj dot zaļie jumti?

Pamazām kļūst pieejama jauna informācija par zaļajiem jumtiem, to nozīmi, uzbūvi, priekšrocībām, līdz ar to radot cerības, ka tuvākajā nākotnē arī mūsu valstī parādīsies aizvien vairāk ēku ar zaļojošiem jumtiem. Vispārīgi definējot, zaļie jumti ir ierastajiem jumtu segumiem alternatīvs ekoloģisks segums, kur relatīvi plānā slānī radīta augu augšanai un attīstībai labvēlīga vide. Zaļā jumta sistēmai ir jābūt labai drenāžai, lai tā varētu uzkrāt ūdeni un barības vielas. Ja šādu jumtu ir daudz, tie ne tikai regulē mikroklimatu un mazina pilsētas piesārņojumu un pārkaršanu vasarā, bet spēcīga lietus laikā ievērojami uztver nokrišņus, pakāpeniski iztvaikojot mitrumu, neļaujot lietuss ūdenim strauji ieskaloties kanalizācijā un pārpludināt pilsētas ielas un parkus.

Zaļie jumti dod alternatīvu iespēju saudzēt jumta segumu no mehāniskiem bojājumiem, pārmērīgām temperatūras svārstībām un ultravioletā starojuma.

Galvenie iemesli zaļo jumtu lēnajai izplatībai Latvijā ir informācijas trūkums par šo jumtu uzbūvi, to nozīmi, būvi un uzturēšanu. Zaļie jumti jau vairākus desmitus gadu tiek izmantoti Eiropā, un tur tie guvuši plašu piekrišanu. Un iemesls tam ir vairākas zaļo jumtu priekšrocības.

Zaļie jumti dod alternatīvu iespēju saudzēt jumta segumu no mehāniskiem bojājumiem, pārmērīgām temperatūras svārstībām un ultravioletā starojuma. Tāpat tie ļauj pasargāt ēku no trokšņa, ko radītu jebkurš ciets jumta segums, uztvert kādu daļu no pašu radītajiem putekļiem un auto mašīnu izplūdes gāzēm, kā arī ietaupīt ēkas apkurei paredzētos līdzekļus ziemā. Tā ir lieliska iespēja blīvi apbūvētā pilsētvidē radīt sev mājīgu un no garāmgājēju skatieniem pasargātu atpūtas vietu, savdabīgu pilsētas

biotopu. Ar zaļo jumtu palīdzību var izveidot arī savdabīgu akcentu lauku ainavā.

Runājot par zaļo jumtu vēsturi, parasti piemin Babilonas gaisa dārzu, atstājot cilvēkus neziņā, kur meklējami mūsdienu jumtu apzaļumošanas tehnoloģiju pirmsākumi. Zaļo jumtu tehnoloģijas pirms aptuveni 30 gadiem Vācijā vienlaikus uzsāka attīstīt firmas «ZinCo» dibinātājs Valters Cinks, pielietojot pirmos īpaši zaļajiem jumtiem ražotos drenāžas elementus, un firmas «Optima» vadītāji Harcmans un Zīgerts, jumta drenāžas slānim izmantojot keramzītu. Šajā laikā īpašus pētījumus veica arī Vācijas FLL Jumtu apzaļumošanas darba grupas vadītājs profesors Lizeke un Bernds Krupke. Paralēli līdzīgas tehnoloģijas tika attīstītas arī Austrijā un Šveicē.

Zaļo jumtu sistēmu veidi

Eksistē dažādi zaļie jumti, kas atšķiras pēc veģetācijas tipa, sistēmas uzbūves un citiem parametriem, bet nosacīti visus zaļos jumtus var iedalīt divās sistēmās – ekstensīvajos un intensīvajos zaļajos jumtos. Trīs pamatzīmes, kuras raksturo un nosacīti sadala zaļos jumtus šajās divās pamatgrupās, ir: zaļā jumta sistēmas svars, nepieciešamā kopšanas intensitāte un nepieciešamais mitruma režīms. Jo mazāki ir šie raksturlielumi, jo pārliecinošāk jumtu var saukt par ekstensīvu un – otrādi. Ekstensīvajām zaļo jumtu sistēmām ir raksturīga:

- dabiska sukulentu vai daudzgadīgu graudzāļu veģetācija, kas pati atjaunojas;
- plāns (5 – 15 cm) substrāta slānis, kas traucē ieaugties nezālēm;
- neliels svars (no 50 līdz 300 kg/m² – ar maksimālu ūdens ietilpību);
- tās nav jālaista, vienīgi ilgstoša sausuma periodā;
- prasa nelielu apkopi, vienu līdz četras reizes gadā, turklāt saglabā labu izskatu visu gadu;
- šāda tipa zaļos jumtus minētās nelielās apkopes dēļ parasti izvēlas lielāku platību vai grūtāk apkopjamiem jumtiem.

Intensīvās zaļo jumtu sistēmas atšķiras gan ar lielāku svaru (120 līdz 350 kg/m²), gan arī ar biezāku substrāta slāni (no 15 līdz 30 cm), kas ir optimāls augu augšanai. Tās parasti ir divu tipu veģetācijas ar lēni augošu zālienu vai ar prasīgākiem sukulentiem, daudzgadīgām puķēm un nelieliem krūmiem. Intensīvās sistēmas prasa regulāru apkopi un laistīšanu, un tādēļ šāda tipa zaļos jumtus parasti izvēlas nelielāku platību vai vieglāk apkopjamiem jumtiem.

Zaļo jumtu veiksmīgas ekspluatācijas priekšnosacījumi

Zaļie jumti ir samērā vienkārši kopjami un uzraugāmi, ja tie jau sākotnēji tiek profesionāli projektēti un ierīkoti. Tad tie vismaz pāris gadu desmitus var funkcionēt bez problēmām. Tāpēc nevajadzētu taupīt uz izmantojamo materiālu rēķina, atsakoties no kādas būtiskas sistēmas sastāvdaļas. Viens no svarīgākajiem priekšnoteikumiem zaļo jumtu konstrukcijā ir sakņu necaurļaidīga hidroizolācija (var izmantot, piemēram, «Wolfen» vai «Cosmofin» materiālus). Jaunbūvēs to ir samērā viegli īstenot, bet rekonstruējamās ēkās sakņu caurlaidīgs materiāls papildus jāpārklāj ar īpašu pretsakņu plēvi vai membrānu. Ja šis priekšnoteikums netiek ievērots, augu saknes caurauž hidroizolāciju un zaļā jumta sistēma drīz vien zaudē savu jumta segumu saudzējošo funkciju. Un tad jumta remonts būs daudz komplicētāks.

Lai hidroizolācija vai pretsakņu materiāls netiktu mehāniski savainots, virs tā uzklāj aizsargājošo audumu jeb aizsargpaklāju. Tas kalpo arī kā ūdens un barības vielu uzkrājējs. Tikpat

Zaļie jumti ir samērā vienkārši kopjami un uzraugāmi, ja tie jau sākotnēji tiek profesionāli projektēti un ierīkoti.